

SCURTE CONSIDERAȚII ASUPRA COMPETENȚEI INSTANȚELOR ROMÂNE ÎN LITIGIILE CU ELEMENT DE EXTRANEITATE

Robert-Adrian, Deliu
Grefier Judecătoria Constanța

Abstract

Once Romania joins the European Union it opened its doors even wider trade, trips, Romanian citizen's residence in EU and conversely. Civil creating links between people, while Romanian and foreign citizens and other legal relationships constituted the premises of international disputes. In parallel with the inclusion of Romania in union space and giving all the credentials and the specific obligations European structure. So, arose the first divergence, uncorrelated and inconsistencies between legal systems.

Romania can not remain passive and pressure Courts in Strasbourg and Luxembourg has made our state to adopt the four new codes, pillars of modern Romanian judicial system. These new codes were meant to make the transition from traditional pure inspiration judiciary mainly French and modernize the ground as possible and judiciary structures, obsolete, archaic expression and a communist policy in its substance.

We will lean primarily in our study of the new Code of Civil Procedure, which suffered a reprint, but also on the Civil Code, a little early entry into force.

Civil or commercial process can acquire a foreign element through third variable, the citizenship of either part, his residence, the location of the property, object of dispute, the place of contract performance or execution etc. All this and more also granted a dispute foreign element.

European Union Member States have taken each of them upon accession, meet community goals and also to censor the principles of sovereignty and proportionality in the application of law enforcement.

So the legislature has used in the new Romanian Civil Procedure Code to create a compact structure, clear and very clearly determined for regulation, competent actions and establishing the rule of law applicable to international law disputes with foreign element.

Book VII of the Code of Civil Procedure shall apply in so far as there are no other regulations, directives, bilateral or multilateral international agreements and only in disputes which are the subject of competence and procedures applicable in Romania. There are many situations where the provisions of the Code of Civil Procedure remain subsidiaries of international regulations that present priority application.

Community regulations is the solution for unifying laws of the Member States in the field of judicial cooperation, because of the force of legal of this instrument Legal Community namely, power

binding and universally applicable for which provisions of the Code apply only remain where supranational law is silent or prioritizes internal norm.

The call to unify legislative instruments aims to create a modern European judicial area, apt to generate practical solutions, efficient, operate and a greater celerity in the processes arising from civil law relations, commercial, family law or criminal law.

We can not appreciate that at this moment absolutely all bases European legislation offers solutions in disputes arising element, that this system is clear and immutable, they are perfect as any work of man. In this respect it is necessary to consistent application of the principles of proportionality and sovereignty in a period of increasingly turbulent times of foreign policy, to harmonize the European legislative framework.

As shown the Book VII of the new Code of Civil Procedure "extend to private law with foreign elements insofar as international treaties to which Romania is part, by European Union law or other special laws provided otherwise" (Art. 1.065) it was performed avoiding concurrent proceedings, conflicts of international jurisdiction and preservation of the European legal order.

Recognition and enforcement of foreign judgments is the main proof of EU law and the creation of the system and harmonized legislative framework.

Keywords: *extraneous, elements, competence, international, jurisdiction, exclusive, court.*

Sediul materiei. Scurte considerații

Cartea a VII-a, a noului Cod de procedură civilă, inexistentă în reglementarea anterioară, este formată prin reunirea capitolelor 12 din Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internațional privat, respectiv X și XI ale Cărții a IV-a din Codul de procedură de la 1865.

Ca urmare a republicării noului Cod de procedură civilă s-a produs o renumerotare a articolelor textelor de lege atât a celor din materia executării silite, a celor din procedurile civile speciale cât și a celor ce privesc procesul civil internațional. Schimbarea produsă prin renumerotare nu a adus și o schimbare a textelor în substanța lor în materia competenței instanțelor române în litigii cu elemente de *extraneitate*.

În contextul aderării României la Uniunea Europeană, trebuie arătat că statul nostru aplică Regulamentul nr. 44/2001 din 22 decembrie 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială în relația cu statele membre ale Uniunii Europene.

Normele noului Cod de procedură civilă sunt conforme și cu dispozițiile noului Cod civil, care fac trimitere la prevederile art. 2.557 alin. (2), ce se aplică raporturilor juridice de drept internațional privat, calificându-le [raporturile civile, comerciale, precum și alte raporturi de drept internațional privat cu element de *extraneitate*”.

Totodată, în materia matrimonială și a răspunderii părintești, România aplică și Regulamentul nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materia familială și responsabilității părintești în relațiile cu statele membre ale Uniunii Europene.

1. Dispoziții generale de competență internațională a instanțelor române

Dispozițiile Cărții a VII-a sunt aplicabile, proceselor de drept privat cu element de extraneitate¹. Elementul de extraneitate despre care vorbește noul Cod de procedură civilă, reprezintă un fapt juridic de atașare care privește elementele raportului juridic și care are aptitudinea de a genera conflictul de legi (conflictul pozitiv de legi) – atrăgând incidența a două sau mai multe sisteme de drept – sau de a da vocație de aplicare normelor materiale ori celor unificate, după caz². Obiectul litigiului de drept privat îl constituie situația juridicește de drept privat, fiind excluse raporturile juridice de drept public, care iau naștere în dreptul public. Situația arătată este limpede, de vreme ce Codul de procedură civilă precizează că se aplică și constituie drept comun în materia raporturilor dintre particulari, în relațiile internaționale.

Regimul legii aplicabile în procesul civil internațional se dorește a fi o sinteză de reglementări ce vizează condițiile acțiunii civile, probațiunea și unele aspecte care integrează condiția străinului (persoană fizică sau juridică)³.

Elementul de *extraneitate* sau elementul străin constituie principalul factor de diferențiere a raporturilor juridice de drept internațional privat față de alte raporturi juridice și, care reprezintă o împrejurare de fapt datorită căreia un raport juridic are legătură (interacțiune juridică) cu mai multe sisteme de drept. Elementul de extraneitate nu constituie un element de structură distinct al raportului juridic, alături de subiect, obiect și conținut, ci oricare dintre acestea poate constitui un element de extraneitate. Bunăoară una dintre părțile contractante are cetățenia unui stat membru al Uniunii Europene ori a altui stat, noneuropean.

Dispozițiile cărții de față nu se referă doar la procesele private cu element de extraneitate care se desfășoară în față instanțelor române, ci și la efectele hotărârilor judecătorești străine pe teritoriul României⁴, dar este lesne de înțeles că nu includem în această reglementare soarta și efectele hotărârilor pronunțate de instanțele române în străinătate.

¹ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *Noul Cod de procedură civilă. vol. II. Comentarii pe articole*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 1.351.

² R. Duminița, L. Olah, *Drept internațional privat-partea generală*, Ed. Sitech, Craiova, 2014, p. 21.

³ C. Juguștriu, în *Tratat de drept procesual civil, vol. II.* coord. Ion Leș și alții, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.733.

⁴ G. Boroi, ș.a., *Noul Cod de procedură civilă – comentariu pe articole, vol. II*, București, 2013, p. 679.

Elementul străin în contextul unui raport juridic de drept privat trimite forțat la aplicarea normelor care diriguiesc procesul civil internațional și, pe cale de consecință, stabilirea regulilor aplicabile litigiului.

Așadar, ori de câte ori suntem în prezența unui raport juridic asupra căruia pot fi aplicate două sau mai multe legi aparținând unor state diferite, Cartea a VII-a a noului Cod de procedură civilă va arăta care anume reglementare se va aplica⁵.

Competența internațională a instanțelor române

Pentru a putea vorbi și stabili competența internațională a instanțelor române, trebuie să facem câteva precizări cu privire la terminologia sintagmei „competență internațională”. Mai întâi de toate, ne aplecăm asupra conceptului de competență, care reprezintă aptitudinea recunoscută de lege organelor cu atribuții jurisdicționale de a soluționa anumite litigii sau cereri⁶. *Stricto sensu* prin competență se înțelege prerogativa instanțelor de judecată de a soluționa litigii și de a rezolva anumite cereri care intră în sfera lor de activitate.

Competența internațională este ramură a competenței, cu specificitatea care constă în puterea instanțelor unui anumit stat de a rezolva prin dezlegarea dreptului unele pricinii cu element de extraneitate.

Lipsa elementului de extraneitate dintr-un raport juridic de drept privat face ca acel litigiu să nu fie catalogat ca unul internațional, ci unul intern, supus normelor naționale aplicabile aceluiași raport juridic.

Competența internațională determină, așadar, jurisdicția română în raport cu o jurisdicție străină⁷. Stabilirea competenței de drept internațional este primul pas în soluționarea unui litigiu prin raportare la obiectul său.

Determinarea competenței instanțelor române în condițiile capitolului I din Titlul I al noului Cod de procedură civilă, distinge după cum competența se întemeiază pe domiciliul ori sediul pârâtului, prorogarea voluntară de competență, alegerea forului, excepția de arbitraj, forul de necesitate, competență internă, soluționarea cererilor incidentale, litispendența internațională și conexitatea internațională.

Competența jurisdicțională internațională conform noului Cod de procedură civilă se clasifică în funcție de mai mulți factori. Distingem așadar **competența generală** prin raportare la domiciliul/reședința ori sediul pârâtului (art. 1.066), **competența exclusivă** a instanțelor române, prin care se exclude atributul părților

⁵ A. Tabacu, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 28.

⁶ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, Teoria generală*, Ed. Național, București, 1996, p.371; M. Tăbărcă, *Drept procesual civil, vol. I, Teoria generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 486; A. Tabacu, *Drept procesual civil*, ed. a 6-a, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p.122.

⁷ C. Juguștriu, în *Tratat de drept procesual civil, vol. II*, coord. Ion Leș și alții, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.749.

de a alege jurisdicția. Această din urmă competență este una absolută, stabilită prin norme imperative, raportată la statutul persoanei fizice și competența exclusivă cu privire la anumite acțiuni patrimoniale.

Tot astfel, distingem între **competența preferențială** a instanțelor române, ce permite reclamantului să aleagă între mai multe instanțe deopotrivă competente și **competența de urgență** excepțională sau a forului de necesitate (art. 1.070 și art. 1.075).

Articolul 1.065 noul Cod de procedură civilă are meritul de a înlătura orice posibilitate de interpretare contrară, consacrand în mod expres caracterul subsidiar al reglementării din Cartea a VII-a în raport cu dreptul Uniunii Europene, precum și în raport cu tratatele la care România este parte. Din acest punct de vedere, noul act normativ este în acord cu legislația europeană în materie⁸.

Sub rezerva dispozițiilor art. 1.065 NCPC, se observă asemănarea acordării competenței instanțelor române din procedura dreptului comun, cu precizarea în textul de care vorbim, a existenței elementului de extraneitate.

Criteriul fundamental de determinare a competenței internaționale este reprezentat de domiciliul sau reședința pârâtului, respectiv de sediul principal, iar în lipsa acestuia de sediu secundar sau de fondul de comerț de pe teritoriul României⁹.

Este de observat că față de reglementarea anterioară, pe lângă domiciliul paratului a fost adăugat și sediul principal sau secundar ori fondul de comerț în ipoteza în care domiciliul nu este identificat, ca elemente ce pot servi la determinarea competenței instanței române în soluționarea litigiului.

Cu toate că dispozițiile de mai sus se raportează la persoana pârâtului, observăm faptul că, în anumite litigii – datorită naturii acestora sau calității persoanei –, regula generală de competență este determinată după alte persoane, cum este copilul, persoana dispărută, persoana decedată etc.¹⁰. Aceste noțiuni de reședință obișnuită, domiciliu, sediu principal ori secundar, vor rămâne a fi interpretate conform *lex fori*.

În nici o situație însă, o instanță română nu are posibilitatea de a stabili, conform normelor procedurale interne, că nu sunt competente instanțele din România pe singurul motiv că pârâtul are domiciliul sau sediul statutar în alt stat, respectiv pentru că ar reveni competența de soluționare a litigiului instanțelor altui stat¹¹.

Dispoziția art. (9) din Regulamentul Consiliului nr. 44/2001 prevede ca, pârâții care nu au domiciliul pe teritoriul unui Stat Membru se supun, în general,

⁸ S. Popovici, *Procesul civil internațional în reglementarea Noului Cod de procedură civilă*, în RRDA nr. 6/2013, Ed. Wolters Kluwer, București, p. 84.

⁹ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, 2013, p. 1352.

¹⁰ G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 683.

¹¹ S. Popovici, *op. cit.*, p. 86.

normelor de drept intern privind competența aplicabile pe teritoriul Statului Membru al instanței sesizate, iar pârâții care au domiciliul pe teritoriul unui Stat Membru pentru care prezentul regulament nu are caracter obligatoriu trebuie să rămână, în continuare, supuși dispozițiilor Convenției de la Bruxelles¹².

Probleme se pot ridica în privința existenței unei coparticipări procesuale pasive, soluția fiind dată de alin. (2) al art. 1.066 NCPC, care arată că, în situația coparticipării pasive competența instanțelor române este determinată dacă cel puțin unul dintre pârâți are domiciliul, reședința obișnuită ori sediul principal sau secundar ori, în lipsa acestora, fondul de comerț pe teritoriul României.

Prorogarea de competență în favoarea instanței române, prevăzută de art. 1.066 NCPC, vizează mai degrabă o competență exclusivă a acestora.

Prorogarea legală de competență la care se referă primul alineat, este posibilă în cazul litigiilor ce au ca obiect drepturile de care părțile pot dispune în mod liber¹³.

Părțile pot alege prin convenție o instanță judecătorească dintr-un stat terț, care să judece litigiul cu element de extraneitate dintre ele, prezent sau viitor¹⁴. Dacă părțile aleg supunerea litigiului existent sau viitor dintre ele, a fi dedus judecării instanțelor române, materiile în care se pot încheia convențiile de alegere a forului, trebuie să fie din acelea în care părțile pot dispune liber de drepturile lor.

Alegerea forului, posibilitate indicată de art. 1.068, se referă expres la posibilitatea alegerii de competență în litigiile patrimoniale¹⁵.

Dacă în situația alegerii forului prin prorogare în favoarea altei instanțe, în premisa art. 1068 acestea renunță la competența unei instanțe. Condițiile de validitate a convențiilor se verifică potrivit *lex fori derogati* și subzistă chiar în lipsa unor condiții similare în *lex fori prorogati*¹⁶.

Se observă de asemenea, posibilitatea foarte general conturată pe care o au instanțele române de a-și menține competența, contrar convenției de alegere a forului, dacă una din părți ar fi lipsită abuziv de protecția pe care i-o asigură o instanță prevăzută de legea română¹⁷. Este cert însă că ipoteza textului exclude vicierea consimțământului părții protejate.

Excepția de arbitraj prevăzută de art. 1.069, are în vedere declinarea de competență a instanțelor române sesizate cu un litigiu arbitrabil, dacă părțile au încheiat o astfel de convenție.

Având în vedere că soluționarea diferendelor dintre părți pe cale arbitrală, este o soluție acceptată din ce în ce mai des și în raporturile cu elemente de extraneitate

¹² REGULAMENT (CE) nr. 44 din 22 decembrie 2000 privind *Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială*.

¹³ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1353.

¹⁴ G. Boroi, *ș.a., op. cit.*, p. 986.

¹⁵ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1354.

¹⁶ G. Boroi, *ș.a., op. cit.*, p. 689.

¹⁷ S. Popovici, *op. cit.*, p. 93.

și cu precădere în raporturile comerciale, legiuitorul a înțeles nevoia de a acorda atenție sporită și acestei proceduri. Declinarea competenței este regulă în materie, însă acesta poate fi dispusă, numai dacă litigiul în cauză este arbitrabil conform legii române¹⁸.

Regulamentul nr. 44/2001, trebuie corelat cu dispoziția Codului de procedură civilă ce reglementează excepția de arbitraj și constatăm că art. (1) alin. (2) prevede că: „Prezentul regulament nu se aplică în cazul: (...) (d) arbitrajului”.

În privința forului de necesitate noul Cod de procedură civilă în art. 1.070, legiuitorul român a extins în mod semnificativ posibilitatea instanțelor române de a-și reține competența atunci când nu există niciun alt temei care să conducă la aceasta soluție¹⁹.

Nefiind posibilă declinarea de competență în dreptul procesual civil internațional, precum și pentru a nu priva justițiabilii de accesul la justiție, s-a recurs la ficțiunea juridică la forului de necesitate (*forum necessitatis*)²⁰.

Există însă și o situație de excepție prevăzută de alin. (2) al textului în discuție. Ea vizează situația în care cererea este promovată de un cetățean român sau apatrid cu domiciliul în România ori de o persoană juridică de naționalitate română, în aceste circumstanțe, competența instanței române este obligatorie²¹.

Competența internă reglementată de art. 1.072 NCPC, reprezintă o soluție de completare a normelor care stabilesc competența instanțelor române ce soluționează litigii cu element de extraneitate. Situația în care, în aplicarea alin. (1) rămâne fără rezolvare, prin neidentificarea instanței competențe, alin. (2) instituie o procedură specială, în sensul că determină competența Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București, respective a Tribunalului București. Este limpede de înțeles că o astfel de procedură reprezintă excepția de la regula instituită de dispoziția în discuție.

Cererile incidentale la care se refera dispoziția art. 1.074 sunt intervenția și cererea reconvențională, iar textul analizat nu conține reguli excepționale și diferite față de procedura dreptului comun în materie, având în vedere că cererea incidental urmează a fi soluționată de instant investită cu cererea principal. În privința cererilor de intervenție este vorba de ambele forme - voluntară și forțată, în cazul ultimei fiind vorba de procese în care părțile și terții nu au de regulă domiciliul în același stat, o aplicare extinsă a acestei competențe ar putea conduce la haos²².

În privința reconvenționalei este necesar ca aceasta să îndeplinească cerințele lui *lex fori*. Potrivit acestei legi se apreciază și existența unui raport de conexitate

¹⁸ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1355.

¹⁹ S. Popovici, *op. cit.*, p. 96.

²⁰ G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 690.

²¹ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1356.

²² G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 694.

între cererea reconvențională și cererea principală, legătura ce justifică o atare prorogare de competență²³.

Litispendența internațională (art. 1.076 NCPC), reprezintă instituția procesuală cu scopul de a evita pronunțarea a două hotărâri definitive, în una și aceeași cauză cu triplă identitate de obiect, cauză și părți, de două sau mai multe jurisdicții diferite, în aceeași rațiune ca autoritatea de lucru judecat. Textul comentat determină și condițiile litispendenței internaționale, referindu-se la o cauză *pendinte* în fața unei instanțe străine și la sesizarea ulterioară a unei instanțe române cu aceeași cerere²⁴.

Asemănător procesului civil intern, procesul internațional cunoaște situații calificate – pe bună dreptate – anormale în lucrarea de înfăptuire a justiției, întrucât două sau mai multe instanțe de fond, deopotrivă competente, pot fi sesizate cu aceeași cauză civilă²⁵. Instituția litispendenței internaționale vădește un real instrument de cooperare internațională prin respectarea ordinii juridice naționale a fiecărui stat, cu respectarea suveranității și independenței acestora, în scopul evitării pronunțării a două sau mai multe hotărâri în aceeași cauză, dar și pentru a se evita contrarietate dintre soluțiile cuprinse în acestea.

Litispendența internațională își găsește utilitatea practică și locul în ordinea de drept român, dar și în majoritatea legislațiilor naționale ale altor state membre ale Uniunii Europene.

Litispendența internațională privește conflictul pozitiv de competență ivit între o instanțe care se recunosc deopotrivă competente în soluționarea unui conflict internațional. Excepția litispendenței are ca funcție esențială aplicarea principiului *ne bis in idem* și, subsecvent, evitarea pronunțării unor hotărâri contradictorii²⁶.

Trebuie făcută precizarea că prin aplicarea instituției litispendenței internaționale nu se produce o extindere a competenței unei instanțe și, pe cale de consecință, nu se transformă într-o prorogare de competență.

Pentru a putea fi valabil invocată excepția litispendenței se cer întrunite cumulativ patru condiții:

1. litigiul este *pendinte* pe rolul unor instanțe din state diferite. (aceste instanțe trebuie să fie deopotrivă competente);
2. la momentul sesizării instanței române, instanța străină să fii fost deja sesizată în mod valabil, cu același litigiu;
3. să existe în toate cererile tripla identitate de părți, obiect și cauză. (pentru a se verifica sub aspectul autorității de lucru judecat);

²³ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1358.

²⁴ *Ibidem*, p. 1359.

²⁵ C. Juguștru, în *Tratat de drept procesual civil, vol. II*, coord. Ion Leș și alții, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.805.

²⁶ C. Juguștru, în *Tratat de drept procesual civil, vol. II*, coord. Ioan Leș și alții, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 807.

4. este previzibil faptul că hotărârea străină este susceptibilă de a fi recunoscută în România.

În cazul invocării existenței litispendenței, instanța română are facultatea de a dispune suspendarea procesului, până la pronunțarea hotărârii de către jurisdicția străină²⁷.

Articolul 27 din Regulamentul nr. 44/2001 în punctul 1, dispune ca instanța sesizată ulterior într-o cauză având același obiect, aceeași cauză și între aceleași părți, suspendă din oficiu acțiunea, până în momentul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate²⁸. În situația în care, prima instanță sesizată își stabilește competența, instanța ulterior sesizată își va declina în mod obligatoriu competența în favoarea acesteia.

Suspendarea judecării, nu este obligatorie, ea intervenind pentru a se evita pronunțarea a două soluții în aceeași cauză cu dispoziții contrare.

Conexitatea internațională instituită de art. 1.077 NCPC, este reglementată în aceeași rațiune ca și conexitatea internă din dreptul comun, pentru a evita pronunțarea unor hotărâri potrivnice, ori inconciliabile. Conexitatea internațională constă în situația procesuală în care se găsesc două sau mai multe pricini, aflate în fața unor instanțe din state diferite, între care există o strânsă legătură care impune judecarea lor împreună.

Pentru această situație juridică nu se impune întrunirea triplei identități de părți, obiect și cauză cum am arătat mai sus în cazul litispendenței. Această instituție procesuală vizează o bună administrare a justiției, mai cu seamă că aceste litigii se soluționează de instanțe din state diferite, iar pronunțarea unor soluții pot conduce la imposibilitate executării uneia în raport de alta și între care există legătură.

Scopul acestei reglementări rezultă din însuși textul în discuție în teza finală, care indică în mod direct intenția legiuitorului de judecare a cererilor separat și pronunțare a unor soluții ce nu pot fi puse în concordanță.

Pentru a valorifica instituția conexității internaționale se cer întrunite și în acest caz anumite condiții astfel ca:

1. să existe două sau mai multe cauze civile distincte, *pendinte* pe rolul unor instanțe competente din state diferite, una dintre instanțe fiind română;
2. instanța română să fie sesizată ulterior instanței străine, iar excepția conexității să fie ridicată în fața celei de-a doua instanțe investite;
3. să existe o strânsă legătură între pricini (pentru ca reunirea în fața aceluiași judecător să fie justificată);
4. să existe riscul pronunțării unor hotărâri care nu se pot concilia (în ipoteza soluționării acestora separat).

²⁷ G. Boroi, ș.a., *op. cit.* p. 697.

²⁸ REGULAMENT (CE) nr. 44 din 22 decembrie 2000 privind *Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.*

Procedura care trebuie urmată în cazul conexității este cea reglementată de *lex fori*, evident a instanței în fața căreia se face conexarea dosarelor.

Cu toate că legiuitorul român admite conexitatea, trebuie observat că este necesar ca statele în care se desfășoară celelalte procese să permită la rândul lor sau, să existe un cadru convențional comun, european sau internațional²⁹. Se apreciază că soluția cea mai corectă din punct de vedere procesual este ca instanța română să suspende judecata până la soluționarea pricinii de judecatorii străini, fie instanța română să se dezinvestească.

Prin interpretarea textului art. 1.077 NCPC în forma lui actuală, se ajunge la concluzia că instanțele române ulterior sesizate își vor extinde competența în toate cazurile raportat la cererea formulată la o instanță străină. Ne alăturăm opiniei³⁰ care apreciază că, a accepta o astfel de soluție înseamnă ca instanța română, prin hotărâre interlocutorie, ar proceda la dezinvestirea forțată a instanței străine.

2. Dispoziții speciale de competență internațională a instanțelor române

Competența personală exclusivă (art. 1.079 NCPC)

Textul în discuție prevede competență exclusivă a instanțelor române în litigiile cu elemente de extraneitate, în sfera relațiilor și statutului personal. Normele de competență exclusivă determinate de statutul personal, sunt de ordine publică și nu pot fi înlăturate în nici un mod.

Sunt asemenea cazuri cele privind: acte de stare civilă întocmite în România privind persoanele domiciliat în România și care sunt cetățeni români sau apatrizi cu domiciliul în România, încuviințarea adopției, dacă cel care urmează a fi adoptat este cetățean român sau apatrid cu domiciliul în România, tutela și curatela pentru protecția persoanelor puse sub interdicție judecătorească a unei persoane cu domiciliul în România, desfacerea, nulitatea sau anularea căsătoriei, precum și alte litigii între soți, cu excepția celor referitoare la imobile situate în străinătate, dacă la data introducerii cererii ambii soți domiciliază în România și unul dintre ei este cetățean român sau apatrid³¹. De regulă, în procesele cu element de extraneitate privind actele de stare civilă este vorba de contestații referitoare la acte de stare civilă încheiate în România privind cetățenii români sau apatrizi domiciliați în România, introduse de reclamânți cu domiciliu în alt stat³².

Competența exclusivă în materia unor acțiuni patrimoniale (art. 1.080 NCPC)

Ipoteza prevăzută de textul invocat, acordă competența exclusivă instanțelor române în litigiile cu element de extraneitate referitoare la unele acțiuni cu caracter patrimonial de această dată.

²⁹ G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 698.

³⁰ C. Jugastru, în *Tratat de drept procesual civil, vol. II*. Coord. Ioan Leș și alții, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.811.

³¹ A. Tabacu, *op. cit.*, p. 29.

³² G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 700.

Articolul 22 alin. (1) din Regulamentul C.E. nr 44/2001: „Următoarele instanțe au competență exclusivă, indiferent de domiciliu: (...) în materie de drepturi reale imobiliare sau de închiriere a unor imobile, instanțele din Statul Membru pe teritoriul căruia este situat imobilul³³”.

În noul Cod de procedură civilă competența instanțelor române în materie imobiliară a fost lămurită din punct de vedere intern, în sensul că art. 117 NCPC instituie un caz de competență teritorială absolută doar pentru „cererile privitoare la drepturi reale imobiliare”³⁴.

Codul vizează trei ipoteze de lucru în această privință și anume:

- imobilele situate pe teritoriul României. În dreptul internațional privat este unanim admis că regimul juridic al bunurilor imobile este guvernat de legea locului unde este situat imobilul (*lex rei sitae*)³⁵. Din această regulă rezultă și aplicarea dreptului instanței de la locul situării bunului (*forum lex sitae*).

- bunuri lăsate în România de defunctul cu ultimul domiciliu în România. În materie succesorală, atât vechea, cât și actuala reglementare au păstrat o competență divizată a instanțelor³⁶. Criteriile avute în vedere de Cod, sunt locul în care bunurile se află sau ultimul domiciliu al defunctului.

- contracte încheiate cu consumatori având domiciliul sau reședința obișnuită în România, pentru prestații de consum curent destinate uzului personal sau familial al consumatorului și fără legătură cu activitatea profesională sau comercială a acestuia.

Competența preferențială a instanțelor române.(art. 1.081)

Textul comentat este intitulat marginal: „competența preferențială a instanțelor române”, deși practic din formularea dată de lege rezultă că situațiile pe care le evocă sunt de resortul competenței alternative³⁷.

Competența preferențială a instanțelor române este reprezentată o formă derogatorie de la regulile de drept comun, având în vedere cazurile de competență preferită enumerate strict și limitativ de art. 1.081 NCPC fapt pentru care, apreciem că nu se poate extinde și nici deroga de la text. Se imprimă astfel soluția că norma este una imperativă, fără a permite extinderea sferei care este limitată la condiția cetățeniei și domiciliului în România a uneia dintre părțile litigante, alături de alte repere secundare precizate numai pentru anumite ipoteze.

Se observă că unele din situațiile antamate de dispoziția în discuție sunt prevăzute și de normele dreptului comun în materie de competență alternativă.

³³ REGULAMENT (CE) nr. 44 din 22 decembrie 2000 privind *Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială*.

³⁴ S. Popovici, *Procesul civil internațional în reglementarea Noului Cod de procedura civilă*, în RRDA nr. 9/2013, Ed. Wolters Kluwer, București, p. 93.

³⁵ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1364.

³⁶ G. Boroi, *ș.a.*, *op. cit.*, p. 707.

³⁷ I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 1365.

În cazul competențelor reglementate de articolul de față, legiuitorul român a înțeles să acorde accesul la justiție în privința unor cereri în materii în care sunt deopotrivă competente și instanțele altor state³⁸.

În formularea actuală a textului, rămân legal investite instanțele române doar în cazul în care reclamant este debitorul obligației de întreținere cu domiciliul în România, iar pârâtul, creditorul acestei obligații, cu domiciliul în afara Uniunii Europene³⁹.

1. Reclamantul din cererea privind obligația de întreținere are domiciliul în România.

Categoria persoanelor îndreptățite să beneficieze de întreținere și a persoanelor obligate să datoreze întreținere sunt prevăzute de dispozițiile art. 156, art. 304 alin. (1), art. 517 și art. 518 NCC.

Obligația de întreținere îmbracă două forme, cea legală raportată la prevederile mai sus arătate și una convențională în temeiul unui contract care, spre deosebire de cea legală poate suporta și unele variații raportat la nevoile beneficiarului și la mijloacele de reale ale prestatorului. Pentru ceea ce ne interesează în materie este un astfel de raport juridic, căruia îi trebuie atașat un element de extraneitate.

Competența materială aparține instanțelor de tutelă și familie prin raportare la normele Codului de procedură civilă coroborate cu cele ale Legii nr. 304/2004 privind organizarea și funcționarea sistemului judiciar din România care, după caz, este fie judecătoria, dacă obligația izvorăște din procedura divorțului fie tribunalul, dacă stabilirea acestei contribuții rezultă din adopție ori plasament.

Odată ce instanța română este sesizată cu cererea principală de divorț este și normal ca ea să fie competentă în soluționarea cererii accesorii referitoare la acțiunea de stabilire a întreținerii, văzând și dispozițiile în materia divorțului care obligă instanța să dispună și cu privire la stabilirea contribuției părinților la întreținerea copiilor, chiar dacă acest petit nu s-a cerut.

Întrucât art. 1.074 NCPC vorbește despre judecarea cererilor incidentale, considerăm că și cererile accesorii intră, *a fortiori*, în competența instanței române, pentru aceeași rațiune arătată, cererile incidentale pot cuprinde și cereri accesorii⁴⁰.

Raportat la competența teritorială aceasta revine instanțelor române, dacă reclamantul are domiciliul în România. Nu trebuie omis faptul că această normă este în corelare cu dispozițiile omologe în materie de întreținere potrivit dreptului intern - art. 113 alin. (1) și art. 114 alin. (1) NCPC care reglementează competența

³⁸ G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 710.

³⁹ S. Popovici, *Procesul civil internațional în reglementarea Noului Cod de procedura civilă*, în RRDA nr. 11/2013, Ed. Wolters Kluwer, București, p. 106.

⁴⁰ C. Jugastru, în *Tratat de drept procesual civil, vol. II*, coord. Ioan Leș și alții, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.779.

instanțelor în raport de circumscripția teritorială unde domiciliază creditorul reclamant în aceste acțiuni privitoare la obligații de întreținere.

Caracterul imperativ al dispozițiilor din dreptul intern al acestor norme de competență, raportate la obligații de întreținere își mențin forța și în ipoteza procesului cu element de extraneitate, putând aprecia că, aici, mai mult decât în dreptul intern este chiar mai pregnant.

O precizare se impune cu prioritate și anume, hotărârea pronunțată în materia întreținerii nu se bucură de autoritate de lucru judecat, astfel că se află în incertitudine și poate face oricând obiectul modificării, în sensul că instanța poate pronunța o nouă hotărâre în aceeași speță.

2. Locul de unde a luat naștere sau trebuia executată, fie și numai în parte, o obligație contractuală, se află în România.

Textul se aplică obligației prevăzute în contract, la locul încheierii contractului sau obligației care trebuie executată, fie și numai parțial, la locul menționat în contract⁴¹.

3. Locul unde a intervenit faptul juridic din care decurg obligațiile extracontractuale sau care produc efectele acestuia se află în România.

Norma în discuție precizează limpede cele două puncte de legătură ce reprezintă elementul de extraneitate: locul intervenirii faptului juridic și locul producerii efectelor faptului juridic extracontractual. În sfera dispoziției intră atât faptele juridice ilicite cât și faptele juridice licite, sub condiția ca acestea să constituie surse obligaționale.

4. Stația feroviară sau rutieră ori portul sau aeroportul de îmbarcare/încărcare sau de debarcare/descărcare a pasagerilor sau a mărfii transportate se află în România. Dispoziția este similară dreptului intern în materie, prin raportare la competența instanței de la locul de plecare fie de la locul de sosire. Trebuie avută în vedere specificitatea fiecărui tip de transport (maritim, fluvial, aerian etc.).

5. Bunul asigurat sau locul producerii evenimentului asigurat se află în România.

Și în această ipoteză avem două puncte de legătură alternative: locul unde se află bunul asigurat și locul unde se produce evenimentul asigurat. Competența preferențială a instanțelor române operează în oricare dintre cele două ipoteze arătate mai sus.

6. Ultimul domiciliu al defunctului se află în România, rezervată fiind competența exclusivă pentru imobilele lăsate de acesta în străinătate.

⁴¹ *Idem*, p. 781.

Ipoteza este una judicioasă, astfel că nicio instanță română nu își poate întinde puterea de jurisdicție asupra unui litigiu cu privire la bunurile imobile lăsate în străinătate chiar de un cetățean român.

A contrario, art. 1.080 pct. 2 NCPC, acordă o competență preferită și exclusivă instanțelor din România asupra pricinilor patrimoniale referitoare la bunuri lăsate în România de un defunct cu ultim domiciliu în România. Soluția este una de oglindă cu cea care limitează sfera de acțiune a instanțelor române cu privire la bunurile imobile situate pe teritoriul altui stat.

7. Procese referitoare la ocrotirea minorului sau a persoanei puse sub interdicție judecătorească, cetățean român cu domiciliul în străinătate. În această situație trebuie făcută o distincție clară după cum cetățenii români au sau nu domiciliul în țară.

Astfel, pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate, competența instanțelor române este preferențială în procesele privind interdicția judecătorească și ocrotirea minorului [art. 1.081 alin. (2) pct. 1 NCPC], raportat la cetățenii români sau apatrizii cu domiciliu în România, instanța română are de această dată o competență absolută (art. 1.079 pct. 3 NCPC). Tot competență exclusivă dobândește instanța română și în cazul persoanelor cu domiciliu în România, dacă obiectul pricinii constă în punerea sub interdicție judecătorească (art. 1.079 pct. 1 NCPC).

8. Cererile de divorț, dacă la data introducerii cererii, reclamantul domiciliază pe teritoriul României. Două aspecte sunt esențiale pentru determinarea acestei competențe în favoarea instanțelor din România: reclamantul trebuie să facă dovada stabilirii pe teritoriul României de cel puțin un an și este indiferentă cetățenia reclamatului în formularea cererii de divorț.

9. Declararea judecătorească a morții unui cetățean român, chiar dacă acesta se află în străinătate la data când a intervenit dispariția.

Criteriul pe care se întemeiază această competență exclusivă în favoarea instanțelor române, este dat de cetățenia persoanei dispărute, fiind lipsit de relevanță locul unde se afla acesta la momentul dispariției. *A fortiori* se prezumă că pe teritoriul României se mai pot afla rude sau alte persoane care ar putea justifica un interes în derularea și conducerea unei astfel de acțiuni judiciare.

10. Procese între persoane cu domiciliu în străinătate referitoare la acte sau fapte de stare civilă înregistrate în România, dacă cel puțin una dintre părți este cetățean român.

Două condiții se cer îndeplinite și în acest caz: cel puțin una dintre părți este cetățean român, iar actele sau faptele de stare civilă să fie înregistrate în România. Soluția este judicioasă și se întemeiază pe un aspect de suveranitate al statului

român prin aceea că, nu este de conceput ca o instanță sau o altă autoritate a unui stat străin să poată interveni și modifica acte de stare civilă întocmite și înregistrate de autoritățile române. Aceasta ar însemna cel puțin, ca o autoritate străină să aibă acces în bazele de date ale autorităților române și cu atât mai mult să poată chiar modifica registrele acestora.

11. Procese referitoare la ocrotirea în străinătate a proprietății intelectuale a unei persoane cu domiciliu în România, cetățean român sau apatrid, rezervată fiind o convenție de alegere a forului. În materia proprietății intelectuale de regulă competențele se supun normelor de drept comun. Pentru a deveni exclusiv competentă instanța română, se cer cumulate două premise: domiciliu reclamantului să se afle pe teritoriul României și cetățenia română sau apatridia acestuia.

12. Procese între străini, dacă aceștia au convenit expres astfel, iar raporturile juridice privesc drepturi de care ei pot dispune, în legătură cu bunuri sau interese ale persoanelor din România. Prevederea devine aplicabilă dacă există o convenție expresă și izvorâtă de la părți, iar aceasta vizează drepturi de care pot dispune, în legătură cu bunuri sau interese ale unor persoane din România (bunăoară, convenția de alegere a forului).

13. Procese referitoare la abordajul navelor sau coliziunea navelor, precum și cele referitoare la asistența sau salvarea unor persoane sau a unor bunuri în marea liberă ori într-un spațiu nesuspus suveranității vreunui stat, dacă: nava sau aeronava arborează pavilion român sau, după caz, este înmatriculată în România; locul de destinație sau primul port sau aeroport unde nava a ajuns se găsește pe teritoriul României; nava sau aeronava a fost sechestrată în România; pârâtul are domiciliul sau reședința în România. Apreciem că nu se mai impune a face o analiză a tuturor aspectelor care sunt cuprinse în această ipoteză, dat fiind faptul că textul cuprinde o redactare limpede care nu impune precizări suplimentare în determinarea competenței exclusive a României în aceste litigii.

14. Procese privind răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de produse de origine din România, indiferent de cetățenia victimei, de locul survenirii accidentului sau a locului de producere a prejudiciului.

Textul are ca premisă principală produsul de origine română care să fi produs un prejudiciu unei persoane indiferent de cetățenia acestuia și locul producerii evenimentului.

Nu interesează astfel, tipul produsului, marca, sau alte cerințe ori elemente suplimentare, cerința esențială în acest caz o reprezintă originea produsului. De asemenea, nu interesează locul unde s-a produs accidentul și nici cetățenia victimei (utilizatorului). În aceste considerente instanțele române devin exclusiv competente în rezolvarea litigiului.

3. Legea aplicabilă în procesul civil internațional

Procesul civil internațional este guvernat de principiul *lex processualis fori* în lipsa unei dispoziții care să prevadă altfel.

Dintru început trebuie făcută precizarea că, potrivit noului Cod de procedură civilă, judecătorul român aplică proceselor ce se dezbate în fața lui legea procesuală română ca lege a forului. Nu se ridică nicio problemă atunci când raportul juridic litigios ajuns pe masa judecătorului este unul pur de esența dreptului comun intern – legea substanțială română respectiv, legea procesuală civilă română – însă perspectiva este schimbată la momentul în care raportul juridic are atașat un element de extraneitate, care va fi guvernat de dispozițiile legii indicate în normele conflictuale ale forului.

Așa fiind, dacă instanța română constată ulterior verificării competenței că ea este aptă să soluționeze litigiul de drept internațional privat, ea va aplica legea română, însă numai potrivit normelor de drept procesual, nu și pentru rezolvarea fondului dreptului. În această situație trebuie privită legea aplicabilă dreptului substanțial (*lex causae*) care poate fi legea forului ori legea statului străin.

Capacitatea și drepturile părților în proces

Pentru persoanele fizice, legea națională este *lex personalis* punctul de legătură este cetățenia în principal. Cu privire la persoanele apatride Codul de procedură civilă cuprinde dispoziții exprese, potrivit cu care capacitatea procesuală a acestei categorii de persoane este supusă legii române (art. 1.083 NCPC).

Raportat la persoana juridică, capacitatea procesuală a acesteia este guvernată de legea națională, respectiv aceea în a cărui stat a dobândit naționalitatea acea entitate. Trebuie să ne raportăm la dispozițiile NCC art. 2580 alin. (1) și art. 2568 alin. (1) „statutul organic al persoanei juridice este cârmuit de legea sa națională”. Naționalitate despre care vorbește Codul civil este dată de statul pe teritoriul căruia și-a stabilit sediul social.

Pentru sucursală capacitatea procesuală urmează legea națională a persoanei juridice-mamă, chiar dacă această formă de dezmembrământ se află pe teritoriul altui stat decât cel în care se află sediul central. Raportat la filială, aceasta se supune legii statului pe al cărui teritoriu și-a stabilit propriul sediu, fără a interesa legea aplicabilă statului unde acea persoană juridică s-a înființat.

Capacitatea procesuală nu este altceva decât prerogativa unui subiect de a fi titularul unei acțiuni în justiție, intim legată de raportul juridic litigios deci, raportată la *lex causae*.

Legea procesuală română se aplică pe întregul cuprins al țării, indiferent de statutul fiecărei persoane, așa cum dispune legea⁴². Astfel, ea se aplică cetățenilor români, dar și celor străini sau apatrizilor, aflați pe teritoriul țării⁴³.

⁴² O.U.G. nr. 105/2001 privind *Regimul juridic al frontierei de stat*, art. 3 din Constituție care face trimitere la acest act normativ special.

⁴³ A. Tabacu, *op. cit.*, p. 26.

Capacitatea civilă este oglinda capacității civile, și este normal să se aplice *mutantis mutandis* dispozițiile din legea națională.

Raportat la persoanele străine care se află pe teritoriul țării, se supun legilor României în același mod ca și cetățeni români, beneficiind de drepturile și obligațiile pe care Codul le atribuie beneficiarilor direcți ai normelor sale.

În ceea ce privește misiunile diplomatice se ridică chestiunea imunității de jurisdicție, care reprezintă o excepție de la principiul potrivit căruia, orice persoană este supusă jurisdicției statului pe teritoriul căruia se află⁴⁴. Trebuie făcută precizarea că nu este vorba de o exceptare totală de la răspunderea în fața instanțelor, ci numai o dimensiune a normelor Convenției de la Viena.

Legea aplicabilă în materie procedurală

Dispoziția articolului 1.088 din NCPC, prevede limpede și concis că, legea procesuală civilă română, se va aplica procesului civil internațional, cu excepția cazului în care există dispoziții contrare în acest sens, prevăzute în mod expres, altfel spus se va aplica legea forului (*lex fori*).

Dintre soluțiile posibile, s-a cristalizat sub formă de principiu cea potrivit căreia judecătorul aplică legea procesuală națională (*forum regit processum*)⁴⁵.

Textul în discuție guvernează competența instanțelor române în aplicarea dreptului procesual român pe tot parcursul acestuia, începând cu faza scrisă *limine litis*, cercetarea judecătorească, dezbateră în fond, deliberare, pronunțarea hotărârii, exercitarea căilor de atac, iar în final rămânerea definitivă a hotărârii.

4. Eficacitatea hotărârilor străine

Competența instanțelor române în recunoașterea hotărârilor străine

Dispozițiile art. 1.095 NCPC, arată că hotărârile străine sunt recunoscute de plin drept în fața instanțelor române dacă ele au ca obiect statutul personal al cetățeanului statului unde a fost pronunțată decizia, sunt conforme cu dreptul internațional privat român, nu sunt contrare ordinii publice de drept internațional privat român și a fost respectat dreptul la apărare.

Noul Cod de procedură civilă înțelege prin hotărâre străină, actele de jurisdicție contencioasă și necontencioasă ale instanțelor judecătorești, acte notariale, precum și actele oricăror autorități competente dintr-un stat nemembru al Uniunii Europene (art. 1.094 NCPC).

Recunoașterea hotărârilor străine cunoaște două forme: recunoașterea de plin drept, atunci când aceasta privește statutul personal al cetățenilor și recunoaștere prin hotărâre judecătorească cu privire la alte procese decât cele care privesc statutul cetățenilor.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 27.

⁴⁵ G. Boroi, ș.a., *op. cit.*, p. 724.

Pentru a fi admisibilă, cererea de recunoaștere de plin drept a hotărârilor străine trebuie să întrunească condițiile de regularitate internațională stabilite prin art.1.095, 1.096, și 1.097 NCPC.

Raportat la cea de-a doua formă de recunoaștere - prin hotărâre judecătorească - se cer îndeplinite trei condiții:

1. hotărârea este definitivă potrivit legii statului unde a fost pronunțată;
2. instanța care a pronunțat-o a avut, potrivit legii statului de sediu competența să judece procesul fără însă a fi întemeiată exclusiv în statul de sediu al respectivei jurisdicții;
3. să existe reciprocitate în ceea ce privește efectele hotărârilor străine între România și statul instanței care a pronunțat hotărârea.

Competența de soluționare a cereri de recunoaștere aparține tribunalului în circumscripția căruia își are domiciliul sau sediul cel care a refuzat recunoașterea hotărârii străine, dacă ea se formulează pe cale principală⁴⁶.

Cea de-a doua modalitate de recunoaștere a hotărârii străine presupune sesizarea instanței române cu un proces, în care se ridică excepția autorității de lucru judecat a unei hotărâri străine, tinzând astfel la paralizarea procesului în fața instanței române⁴⁷.

Instanța romană este îndreptățită numai să verifice condițiile prevăzute la art. 1.095 și art. 1.096 și deci nu poate procedă la examinarea în fond a hotărârii străine și nici la modificarea ei⁴⁸.

Competența instanțelor române în executarea hotărârilor străine.

În vederea aducerii la îndeplinire a hotărârilor străine în ipoteza în care aceste nu sunt executate în mod benevol, se poate apela la procedura de *exequatur*, prin care hotărârea judecătorească străină este declarată executorie de instanțele unde urmează a se face executarea. Instanțele române competente în materia *exequatur*-ului sunt tribunalele în raza teritorială a căruia urmează a se face executarea.

Cererea de *exequatur* va fi întocmită în condițiile stabilite de art. 1.104 pentru cererea de recunoaștere, dar va fi însoțită și de dovada caracterului executor al hotărârii străine, eliberată de instanța care a eliberat-o⁴⁹.

Concluzii

Realitatea vieții sociale pe care o trăim ne impune la o atitudine activă, promptă și spirit de observație. Tendința unificării statelor europene sub coordo-

⁴⁶ V.M. Ciobanu, C.T. Briciu, C.C. Dinu, *Drept procesual civil. Drept execuțional civil. Arbitraj. Drept notarial*, Ed. National, București, 2013, p. 554.

⁴⁷ A. Tabacu, *op. cit.*, p. 33.

⁴⁸ V.M. Ciobanu, C.T. Briciu, C.C. Dinu, *op. cit.*, p. 554.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 555.

narea unei structuri unice alcătuită din toate țările europene se pare că astăzi a devenit tot mai fragilă.

Europenizarea și globalizare care mai ieri apăreau ca ceva inevitabil și extrem de stringente pentru crearea unui spațiu european unit, care să concure cu marile puteri ale lumii, să facă față tuturor obstacolelor politice, militare, economice etc. se dovedește tot mai îndepărtată și greu de realizat.

Aderarea la Uniunea Europeană a produs în România schimbări majore în domeniul justiției. Am fost oarecum forțați să adoptăm legi, măsuri în domeniul judiciar, să reformăm sistemul, să creăm o justiție liberă, modernă care să corespundă noilor standarde europene.

S-a constatat anterior aderării României la Uniunea Europeană că există dificultăți în cooperarea judiciară internațională indiferent că este ea civilă și comercială ori în materie penală. Instanțele române s-au confruntat deseori cu refuzul jurisdicțiilor străine în citarea și comunicarea actelor de procedură civilă, administrarea de probatorii, mandate de aducere, comunicare de adrese etc. Nici nu se putea vorbi de recunoașterea unor hotărâri străine, *a fortiori* să poată fi puse și în executare.

Avându-se în vedere toate aceste lacune legislative, care nu reprezentau piedici nu numai din partea României, s-a ridicat problema aplicării principiului proporționalității asupra suveranității statelor membre UE în scopul cooperării judiciare internaționale cât se poate de facil.

Cooperarea judiciară internațională și nevoia stringentă de celeritate au condus la crearea unui spațiu unional apt să răspundă cerințelor realității actuale.

Procesul civil internațional se desfășoară așadar pe două structuri: procesul civil internațional cârmuit de regulile regulamentelor, directivelor, deciziilor unionale și legii statului străin, în litigiile în care instanțele române nu sunt competente și, procesul civil internațional dirigit de normele procesual civile și de dreptul substanțial român, acolo unde legea prevede expres că instanța română este fie exclusiv competentă, fie alternativ.

După cum am precizat în lucrare, pentru ca un litigiu să poată fi numit internațional are nevoie de un element de *extraneitate*, un punct de legătură cu un alt stat al Uniunii Europene sau nemembru.

Apreciem că normele procesuale care reglementează procesul civil internațional sunt limpezi, previzibile dar, întotdeauna perfectibile.

Honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere!